

THYPROJEKTET

Om udgående og opsøgende socialt arbejde i området omkring Frøstrup inklusive Thylejren

Preben Brandt

PROJECT
udenfor

Thyprojektet

Om udgående og opsøgende socialt arbejde i området omkring Frøstrup inklusive Thylejren

Udgivet august 2012
af Fonden projekt UDENFOR
Ravnsborggade 2-4, 3. sal
2200 Kbh. N
www.udenfor.dk

Tekst:

Preben Brandt dr.med.

Foto:

Omslag: Preben Brandt

Tryk og layout:

www.hr-offset.dk

Oplag: 50 eksemplarer

THYPROJEKTET

Om udgående og opsøgende socialt arbejde
i området omkring Frøstrup inklusive Thylejren

Indhold

Indledning	3
Baggrund og forberedelse	3
Projektets formål og mål	5
Et udkantsområde	7
Socialt arbejde i et tyndt befolket område	7
En kommune og et projekt	9
Thyprojektets rammer	12
Metode i arbejdet	14
Hvordan er det gået?	16
Behov og indsatser.	18
Projektets forløb og afslutning	21
Projektets afledte aktiviteter	22
Overvejelser og tanker om projektet.	25
Konkluderende betragtninger om projektet	26
Betragtninger om opsøgende socialt arbejde i et tyndt befolket område	27

Indledning

Denne rapport fortæller historien om et konkret projekt. Projektet drejede sig om at etablere et opsøgende og udgående socialt arbejde i et tyndt befolket, landligt område, der udover de traditionelle bebyggelser også rummede et alternativt samfund.

Rapporten kan læses som en evaluering af dette projekt, men vil også kunne læses som en betragtning over de særlige forhold og udfordringer, der gør sig gældende for socialt arbejde i landlige områder.

Baggrund og forberedelse

I marts 2006 blev der, på initiativ af Hanstholm Kommune afholdt et møde i kommunen med deltagelse af relevante lokale personer og myndigheder og dr.med. Preben Brandt, leder af 'projekt UDENFOR'¹. Formålet var, at undersøge og diskutere mulighederne for at etablere et projekt, der kunne "opbygge en stabil kontakt mellem Hanstholm Kommune og Thy-lejren med det mål på længere sigt, at det offentlige kan tage hånd om personer, med tunge sociale og sundhedsmæssige problemer, der bor i lejren".

Opgaver i forbindelse med kommunalreformen satte det videre planlægningsarbejde i stå, men i begyndelsen af 2008 blev samarbejdet om projektet genoptaget mellem Thisted Kommune, som nu også omfattede den tidligere Hanstholm Kommune og projekt UDENFOR.

I maj 2008 blev der udfærdiget samarbejdsaftale mellem Thisted Kommune og projekt UDENFOR og projekt UDENFOR ansøgte Socialministeriet om økonomisk støtte til at gennemføre "Thyprojektet" med én lokal medarbejder.

I september 2008 forelå bevilling fra Socialministeriet og i oktober 2008 gik planlægningen af projektet i gang. I finansieringsaftalen lå, at Thisted kommune indgik med et finansieringsansvar for en stigende del af udgifterne til projektet over projektperioden.

Fra februar til april 2009 blev ansættelsesproceduren gennemført sammen med andre forberedende tiltag. Projektets medarbejder tiltrådte 1. maj 2009.

Hvad angår den lokale medarbejder var der i stillingsbeskrivelsen lagt op til en stor åbenhed i forhold til hvad den kommende medarbejderens professionelle baggrund kunne være. Stillingen blev besat med en medarbejder uddannet som sygeplejerske uden erfaring i opsøgende socialt arbejde, men med omfattende sygeplejefaglig arbejds erfaring og med godt kendskab til kommunen og lokalområdet efter at have boet der i mange år.

¹ Den selvejende ikke-profitorganisation 'projekt UDENFOR', der er grundlagt i 1997 er hjemmehørende i København. 'projekt UDEFOR' udfører socialt gadeplansarbejde kombineret med forskning, metodeudvikling og information.

FRØSTRUP OG OMEGN

Projektets formål og mål

Formålet, som det blev formuleret i 2006 var i løbet af forberedelsesperioden og under udarbejdelsen af ansøgningen til ministeriet blevet grundlæggende fastholdt i forhold til den oprindelige idé, men bredt ud, så et større geografisk område blev inkluderet.

Oprindeligt havde det været et ønske alene at udføre arbejdet i Thy-lejren og at involvere lejren i arbejdet. Men efter deltagelse i flere af lejrens fællesmøder viste dette sig ikke muligt. Lejren ønskede ikke at indgå i samarbejde med kommunen. Der var dels skepsis overfor motiverne til indsatsen, og man følte at al tale om, at der i lejren var personer med særlige behov var stigmatiserende. Det var indlysende, at der både var mennesker med særlige sociale problemer i lejren og i området som lejren ligger i hvorfor man valgte at lade projektet arbejde i 'Frørstrup by og omegn' således at der både ville blive givet ydelser til personer i lejren, til personer, der bor i området og som har en eller anden tilknytning til lejren og til personer i området, der ikke har relationer til lejren.

Projektets overordnede mål blev således i forbindelse med ansøgning til Socialministeriet beskrevet som at etablere et opsøgende og udgående arbejde på socialt-sundhedsmæssigt basis i området i og omkring Frørstrup by i Thy inklusive Thylejren, for dermed at forbedre sociale og sundhedsmæssige forhold for mennesker med særlige problemer, som bor eller opholder sig i området.

Målet skulle være at afprøve metoder og afhjælpe behovet. Hvis det ville være muligt, kunne det også være projektets opgave at fortælle noget mere generelt om opsøgende socialt arbejde i et landligt og tyndt befolkede område.

Et udkantsområde

Gennem de sidste år har ordet udkantsområde vundet indpas i vores sprog. Konkret må udtrykket opfattes som en neutral karakteristik og er altså en rent geografisk beskrivelse af de områder af Danmark, der ligger langt fra de store bycentre. Men begrebet er ikke kun en neutral geografisk beskrivelse. Det er i vores fælles forståelse blevet betegnelsen for marginaliserede områder. Der hvor udviklingen er gået i stå og hvor de, der har overskud, flygter fra.

Ville der i sådan et område være færre eller flere personer med behov for opsøgende sociale og sundhedsmæssige ydelser? Ud fra et skøn var vi overbevist om, at omfanget af social nød og afmagt samt behovet for socialt arbejde med mennesker, der er udsatte, ikke ville være anderledes i storbyen end i et landligt område.

At kommunerne, også de, der ligger i yderområderne, både anerkender og respekterer deres forpligtelser over for de socialt svageste borgere fremgår fx af Rådet for Socialt Udsattes årlige såkaldte Oxford-undersøgelser², der afdækker hvorledes budgetterne på de kommunale indsatser over for socialt udsatte sættes sammen år for år. Derudover har mange kommuner formuleret en udsattepolitik, og mindre kommuner samt kommuner i landlige omgivelser er lige så godt repræsenterede på dette område som store kommuner.

Risikoen for tidlig død på grund af stof- og alkoholmisbrug eller på grund af selvmord, risikoen for at leve i langvarig fattigdom, risikoen for at blive udstødt og fortabt på grund af en psykisk lidelse kombineret med et misbrug er tilstede såvel i storbyer som på landet. Men ikke med større hyppighed i udkantsområderne end i storbyerne. Problemerne er i sig selv næppe større eller mindre i storbyen end på landet, var udgangspunktet.

Socialt arbejde i et tyndt befolket område

Det er ikke muligt i dansk faglitteratur at finde overvejelser om omfang og karakter af socialt udsatte og om metoder og udfordringer i socialt arbejde i tyndt befolkede områder. Det er det derimod i international litteratur. Det kan være på sin plads at nævne tre eksempler her.

Pamela Friedman skriver i 'Meeting the Challenge of Social Service Delivery in Rural Areas' fra 2003 om omfang og udfordringer, at: "Although much of the policy debate on welfare reform has concentrated on the urban poor, nearly 20 percent of welfare recipient families reside outside of central cities and metropolitan areas. Providers may consider tailoring their programs to meet the specific needs of rural clientele."

Og Rosemary Green tager i 'Social work in rural areas: a personal and professional challenge' (Australian Social Work, Volume 56, Issue 3, pages 209–219, September 2003) spørgsmålet om socialarbejderens behov for viden og forståelse af de særlige udfordringer i arbejdet op: "While much social work practice is located

in large population centres, the problem of providing a social work service in rural and remote areas is a challenging one. This article examines some of the issues for rural social workers practicing where networks are small and multilayered, anonymity, privacy and safety for the social worker cannot be guaranteed, and a broad range of knowledge and skills are demanded. As a profession, it is important to acknowledge the complexity of delivering an ethical, responsive and appropriate service in rural areas. For rural social workers, this challenge impacts in both their professional and personal roles."

Det samme gør Leon Ginsberg, som redaktør af "Social Work in Rural Communities. A Book of Readings. (Council on Social Work; Education, 345 East 46th St., New York, New York 10017. 1976). "Delivering Social Services in Rural Areas must be based on definitions and describing social worker problems in a non-metropolitan setting, as a rural specific planning which utilizes rural resources and objectives".

2 Rådet for Socialt Udsatte, Rapport: "Undersøgelse af ændringer i den kommunale indsats i forhold til socialt udsatte grupper."

Vesterhavet

Hanstholm

Østerild

Nørre Vorupør

THISTED
Sjørring

Vestervig

Hurup

MORSØ

En kommune og et projekt

Thisted kommune består af en større købstad, og er ellers præget af landlige omgivelser med store afstande mellem småbyer, gårde og huse. Thisted Kommune udgør med sine godt 45.000 indbyggere og sine 1100 km² knap 3% af Danmarks areal og knap 1% af Danmarks befolkning.

Fra Thisted by strækker kommunen sig i en vinkel ca 30 km sydpå og ca 30 km østpå, afgrænset af hav og fjord på de fleste sider. Kun mod øst er der en længere landgrænse til storkommunen Ålborg med landets fjerdestørste by Ålborg ca 100 km fra Thisted by.

En del af kommunens borgere med tungere sociale problemer bor i Thisted by, men rundt i husene og landsbyerne bor også mennesker med en blanding af sociale problemer, misbrugsproblemer, psykiske problemer eller en kombination af flere, og der bor mennesker, der er langvarigt fattige og har få sociale ressourcer, og mennesker, der ikke har deres egen bolig. Præcis ligesom der gør andre steder i Danmark.

Thisted kommune er en af de kommuner, der har udarbejdet og politisk vedtaget en særlig udsattepolitik³ på det sociale område. Den indledes med at præcisere, at *"Thisted Kommune ønsker at sætte fokus på socialt udsatte bl.a. gennem formulering af en politik for området. Formålet med politikken er at skabe og synliggøre sammenhængen i indsatsen for denne målgruppe"*

Videre peges på, at *"Den overordnede vision er, at indsatsen skal være målrettet, sammenhængende, tværfaglig og fleksibel. Og videre, at indsatsen skal bygge på at forebygge udsathed, at sikre socialt udsatte mulighed for at få dækket deres behov, at sikre målgruppens rettigheder og skabe rammer og tilbud, der kan højne deres livskvalitet og personlige kompetencer,... og at der er kontakt til alle socialt udsatte borgere."*

Og endelig fremgår det, at *"en af Thisted Kommunes metoder i arbejdet med socialt udsatte er det opsøgende og det udgående arbejde. I dette arbejde er den personlige relation til borgeren vigtig for den gode indsats."*

I 2009 blev så det opsøgende og udgående arbejde, der allerede var etableret i Thisted kommune i form af SKP-ordning, suppleret med Thy-projektet⁴, som er et samarbejde mellem Thisted kommune og projekt UDENFOR.

Thy-projektet arbejder i det østlige af Thisted kommune, i området hvor byerne/bebyggelserne Frøstrup, Øsløs, Østerild og Thylejren ligger. Området er på omkring 100 km². I hver af landsbyerne bor der fra et par hundrede op til 700, i Thylejren knap 100 personer. Det vil sige i alt omkring et par tusinde mod 45.000 i hele kommunen.

³ Link til udsattepolitikken: <http://www.thisted.dk/Kommunen/PolitikkerOgPlaner/Politikker.aspx>

⁴ Thyprojektet er etableret i samarbejde mellem kommune og projekt UDENFOR. Det finansieres af Socialministeriet over 3 år efter en model, hvor ministeriets finansiering aftrappes fra 100% det første år til 0 ved projektets afslutning, mens kommunens finansieringsforpligtelse øges tilsvarende.

Afstande fra Frøstrup til Thisted, hvor rådhus, Socialforvaltning, sygehus, misbrugsbehandlingsinstitution og værested befinder sig er mellem 20 og 30 km afhængig af, hvor i området man er.

Der er naturligvis en særlig udfordring i, at der i området er en bebyggelse med en særlig kultur, der klart markerer sig som alternativt hvad angår livsform og levebetingelser, men som uanset den ideologiske betingede forskel fra resten af samfundet, så også, ligesom resten af kommunen både huser ressourcerstærke personer og personer med ekstra behov, som hverken det offentlige eller det almene sociale netværk af forskellige grunde kan opfylde.

I Thylejren varierer antallet af faste beboere sig lidt op og ned omkring lidt under 100 personer, heraf er omkring 10% børn og 10 – 15% ældre. Der ses, som i alle samfund, børn med særlige sociale og omsorgsmæssige behov, voksne med behov for sociale, helbreds- og misbrugs-mæssige indsatser og ældre med særlige pleje- og omsorgsbehov.

På grund af den særlige status og de særlige forhold, der gør sig gældende i Thylejren og på grund af den idé Thylejren bygger på,

vil der naturligvis være visse barrierer mellem de etablerede offentlige tilbud og områdets beboere.

Det betyder et, for begge sider, uhensigtsmæssigt samarbejde om at få løst særlige social- og sundhedsmæssige problemer.

Ved tidligere møder i Thylejren om projektet har det være på tale at Thylejren selv indgik i projektet som en tredje partner. Efter mange overvejelser afstod Thylejren fra dette.

I landsbyen Frøstrup og i området omkring landsbyen har mennesker, der er vokset op i området, tidligere beboere i lejren og personer, der har søgt om indflytning, men er blevet afslået, med omfattende sociale problemer, fundet sig billige boliger. Derfor er projektet ikke alene rettet mod Thylejren og dens beboere, men mod hele området "Frøstrup og området omkring, inklusive Thylejren"

WELCOME
to home

IN DIE WILDE
BANKIA

TILT
PLADS

ST PLADS

Thyprojektets rammer

Thy-projektet blev bemandet med én lokal medarbejder, der formelt er ansat i projekt UDENFOR, men som havde et formelt og fast samarbejde med Thisted Kommunes misbrugsindsats og tilknyttede værested. Projektmedarbejderen har i forhold til kommunen hørt organisatorisk til i kommunens misbrugssektion og i dagligdagen været tilknyttet værestedet Rampen.

Medarbejderens faglige baggrund var i planlægningsfasen tænkt som socialfaglig, men med åbenhed over for andre faggrupper. Stillingen blev besat med en sygeplejerske. Dette valg blev taget ud fra overvejelser om, at der ville være social- og sundhedsmæssige problemer at tage fat på, samt at den sundhedsmæssige tilgang kunne lette vejen for at tage fat på sociale problemer. Medarbejderen er tilknyttet det faglige miljø i såvel kommune som i projekt UDENFOR og deltager i sidstnævntes dokumenterende og fagligt udviklende aktiviteter herunder supervision. Derudover afholdes faste møder i Thy mellem medarbejderen og den projektsansvarlige i projekt UDENFOR.

Thyprojektet arbejder i området ud fra en gammel kassevogn, og medarbejderen udfører det daglige arbejde alene. Det vil sige langt fra kolleger og i et kontakthold, hvor medarbejderen står alene med mennesket, der tilbydes støtte.

Sådan blev rammerne sat. Ikke alene ud fra de økonomiske betingelser, men primært fordi værdigrundlaget, projektet blev startet på, lægger vægt på et ligeværdigt møde hvor medarbejder og bruger møder hinanden person til person. Der kan i princippet både argumenteres for og imod denne arbejdsform. At arbejde alene betyder, at det ikke er muligt direkte at få bearbejdet de oplevelser og de følelser, som medarbejderen bliver udsat for. På den anden side bliver mødet med brugeren mere personligt og mindre magtfuldt. To medarbejdere sammen giver mere sikkerhed i forhold til vold og trusler. Men på den anden side også dårligere muligheder for fleksibilitet og umiddelbarhed. Vi vægtede disse overvejelser sådan, at vi foretrak en model, hvor medarbejderen arbejder alene. Men det ændrer ikke ved, at vi var klar over de særlige udfordringer i, at der er langt til andre socialarbejdere.

I planlægningen af arbejdet blev der også taget højde for, at det er tidsforbrugende. Både de reelle afstande, der skal tilbagelægges og de komplekse problemer der mødes, kræver tid.

Metode i arbejdet

Med de erfaringer projekt UDENFOR har fra direkte opsøgende gadeplansarbejde i forhold til særligt udsatte grupper af borgere dels i København (projekterne: "Sygepleje på Hjul", "Posefolket" og "Den Mobile Café") dels uden for København (projektet: "Kom Forbi" i Nakskov, samt supervision i startfasen af "opsøgende medarbejder i Roskilde" og supervision af "Opsøgende Team Stavanger") har vi den viden, der er nødvendig for at opbygge et projekt, der er opsøgende, vi arbejder ude i miljøet og har evnen til at etablere en tæt og respekterende kontakt til såvel de personer, vi havde som målgruppe, dels til andre borgere og til de myndigheder, der på den ene eller den anden måde er involverede. Der blev etableret en base i det lokale område, hvor – med fokus på såvel sociale, misbrugsrelaterede som sundhedsrelaterede

forhold – den direkte kontakt til brugerne vil foregå. Projektmedarbejderen indgik både i det faglige miljø i misbrugscentret og værestedet og i projekt UDENFOR. Det sidste dels ved jævnlig, få dage varende, deltagelse i arbejdet, møder og faglige dage i København i projekt UDENFOR dels ved at medarbejder fra projekt UDENFOR var i Thy ligeledes med jævne mellemrum. Fagligt - og overvejende også praktisk - ansvarlig for samarbejdet og supervisionen var Preben Brandt.

Processen med etablering og det videre forløb af det opsøgende arbejde blev dokumenteret gennem dagbogsnotater.

Hvordan er det gået?

I alt har der i projektperioden været formel, langvarig og støttende kontakt til omkring 50 forskellige voksne, og der har løbende været kontakt med omkring 15 personer. I nogle få tilfælde har der udover den voksnes problemer været medinddraget problemer hos disses børn. Disse tal vedrører aktive brugere og dækker brugere, hvor der er oprettet en journal og hvor der har været en serie af kontakter og plan for indsatsen. Derudover har der været talrige enkeltkontakter, hvor der er givet et råd eller løst et mindre akut problem.

De 50 personer fordeler sig med ca. 30 % kvinder (aldersfordeling: 33 – 60 år) og ca. 70 % mænd (aldersfordeling 22 – 82 år). Halvdelen af disse opholdt sig eller boede i Frøstrup by, mens godt 10 % har opholdt sig eller boede i Thylejren. Resten har fordelt sig i de øvrige landsbyer i området.

Langt de fleste har haft omfattende og sammensatte sociale og helbredsmæssige problemer. I disse problemer har der for 90 % vedkommende indgået et misbrug af alkohol, hash eller hårde stoffer. 80 % af alle har derudover haft tungere psykiske problemer og næsten alle et eller flere fysiske helbredsmæssige problemer.

Der blev i gennemsnit pr måned gennemført 40 hjemmebesøg og 20 følgeskaber til møder i behandlings og socialvæsenet.

12 % af projektets brugere boede i lejren, mod at lejrens beboere kun udgjorde højst 5 % af områdets befolkning. Det betyder ikke nødvendigvis, at der er relativt flere med behov for opsøgende socialt-sundhedsarbejde i lejren end i andre dele af området, men udelukker det på den anden side heller ikke.

Af betydning for overhyppigheden af kontakter i lejren er naturligvis at projektet primært havde til opgave at sikre at den kommunale sociale service også nåede ud til beboerne i det alternative samfund, som lejren udgør.

Der var ingen tegn på, at omfanget eller arten af sociale og sundhedsmæssige problemer blandt de af lejrens beboere, der havde behov for den opsøgende ydelse var anderledes end hos de, der boede andre steder i området.

Men det er indtrykket at ensomheden er mindre udtalt for beboere i lejren, først og fremmest fordi der fra andre og fællesskabet er større opmærksomhed på den sårbare persons behov for kontakt og hjælp med løsning af praktiske problemer.

Der blev gennem første del af 2011 etableret et støttende og igangsættende socialt arbejde med en gruppe af yngre mænd med et betydeligt hashforbrug, der lever af kontanthjælp og som har manglende erhvervskompetencer og derudover har svært ved at indgå i og ved selv at etablere fællesskab. Udover støtte og vejledning i forhold til at løse de sociale og misbrugsmæssige problemer blev disse 5 personer, der alle er bosat i Frøstrup, tilbudt fællesskab omkring madlavning og spisning en gang om ugen. Det kunne have været den spæde begyndelse til et lokalt værested med en begrænset åbningstid, fx bare en gang om ugen.

Behov og indsatser

Der var forskelligt omfang af behovet for indsatser i de 4 byer/bebyggelser afhængigt af dels indbyggerantal og social-demografiske forhold med flest i Frøstrup og derefter i faldende antal i Thylejren, Øsløs og Østerild.

De problemer, der spiller en rolle, har været ubehandlede eller utilstrækkeligt behandlede helbredsproblemer, misbrug af rusmidler, uløste sociale problemer og ensomhed.

Social- og sundhedsvæsen har været flittigt involveret. Der har været leveret følgeskab ca 100 gange til sygehus, laboratorium, praktiserende læge, apotek, hjælpemiddeldepot, bandagist, tandlæge, tandteknik og nogenlunde lige så mange gange til socialvæsenet. Hvor der hver gang må regnes med kørsel på mindst 60 – 70 km.

De sundhedsproblemer, der er mødt og som den enkelte ikke har kunnet tage vare på, har været hjertesygdom, cancer, KOL, leverlidelse, lidelser i bevægeapparatet og følgevirkninger af injektionsmisbrug. De sociale sager har udover omsorg og kontakt været 2 førtidspensionsansøgninger, 1 ansøgning om kontanthjælp, 2 sager i forbindelse med problemer med udbetaling af kontanthjælp, 2 sager omkring genhusning, 3 ansøgninger om tandprotese, 2 sager med Børne- og Familieafd. 3 brugere i alderen 42, 55 og 57 år er døde af alvorlig sygdomme. En udbrændt lejlighed.

Uden at indgå i samarbejde med de forskellige myndigheder i kommunen ville det opsøgende og udgående arbejde aldrig kunne have været gennemført. Som det fremgår, har såvel sundhedssocialvæsen spillet en afgørende rolle for at sikre de personer, der har været kontakt med - dels behandling for sygdomme dels nødvendige sociale ydelser.

Som udgangspunkt har projektets defineret sin opgave som at fungere som brobyggeren, "tolken" og støtten. Altså at sikre at der etableres kontakt, og at såvel brugeren som den professionelle bliver forstået af modparten, og endelig som den der efterfølgende gentager og klargør hvad der blev sagt, hvis det er en vanskelig samtale for brugeren at deltage i. Men først og fremmest ud fra det synspunkt, at vi var fortalere for brugerens synspunkt. Sådan må det være, når man som opsøgende socialarbejder bliver en væsentlig del af brugernes liv. Medarbejderen ser ensomheden og får taget initiativ til at gøre noget, som kan reducere den:

"Der blev søgt om en el-knallert til udendørs brug. Den blev bevilget, hvilket har vist sig at være en stor succes, idet kvinden bruger den dagligt, når vejret tillader det."

Det er vel altid sådan, at sociale problemer ikke bare dukker op som konkrete forhold, der har en let og teknisk løsning i form af en social ydelse i henhold til serviceloven. Men når de forskellige

myndigheder med forskellige indgangsvinkler til folks problemer er langt væk, bliver dette mere synligt. Udover konkrete sociale problemer og iøjnefaldende helbreds-mæssige forhold har ensomhed og isolation for mange af kontakternes vedkommende været et tungt problem, som det har været nødvendigt at forholde sig til.

"Den tidligste barndom boede A sammen med bedstemoren i deres oprindelige hjemland. A's forældre var ikke i stand til at tage vare på deres børn, fordi de selv levede et kaotisk liv med psykisk sygdom, vold, misbrug og kriminalitet. Som 6 årig blev A sendt til Danmark og A blev anbragt hos en dansk plejefamilie, hvor han boede til han var 13. Herefter fulgte mange år i misbrugsmiljøer og uden fast bopæl i forskellige europæiske storbyer, men da A blev far besluttede han at bosætte sig tæt på barnet og flyttede derfor i hus i Thy. Er tilkendt førtidspension."

Det er velkendt, at social udsathed og fattigdom ofte fører til, at det fysiske helbred samtidig lider. Det kan være sårbehandling, som ikke gennemføres, fejlernæring der ikke korrigeres eller tænderne, der ikke plejes.

"A's fysik er præget af alvorlige, kroniske lidelser: Rygerlunger, bronchitis, mavesår, HIV. Som konsekvens af dette er A afskåret fra at benytte bus, når han skal til læge, sygehus, ambulatorium

etc. Endvidere har A svært ved at huske og overholde aftaler, hvilket besværliggør tilværelsen yderligere. A lever meget isoleret – har stort set udelukkende omgang med bekendte fra det lokale misbrugsmiljø."

"En vinteraften ringede A og fortalte, at hans hus stod i brand. Da jeg kom ud til A, stod han på bare fødder i tæt tåge foran det udbændte hus. A's nabo accepterede, at A kom ind i varmen og fik kaffe. Det var nødvendigt at kontakte vagtlæge mhp livsvigtig aftenmedicin og derefter hente det. Da det var søndag aften var nærmeste udleveringssted i Nykøbing (ca 80 km). I mellemtiden aftalte nabo og A, at han kunne overnatte en enkelt nat."

Projektets forløb og afslutning

Både det første og det sidste halve år af projektiden har projektet været præget af de særlige forhold, der gør sig gældende når man begynder og når man afslutter.

Det første halve år gik en del af medarbejderens tid med møder og introduktion i projekt UDENFOR i København, med etablering af kontakt med lokale myndigheder og aktiviteter og endelig med at gøre sig kendt i området.

Derefter fulgte to år med stabile arbejdsindsatser og hvad der efterhånden udviklede sig til rutiner. Antallet af borgere, der brugte projektet voksede i perioder ud over hvad der var kapacitet til, først og fremmest fordi mange havde brug for langvarig kontakt og derfor var svære at afslutte. Ofte var det en næsten ubrydelig ensomhed, som et besøg nu og da kunne lindre og som gjorde det svært at afslutte, når det mere konkrete problem var løst så godt som det nu var muligt. Andre gange var det bare som om vanskeligheder og problemer ingen ende ville tage.

Det kunne være både praktisk og følelsesmæssigt vanskeligt at sige, at nu kom der ikke flere besøg, men det var nødvendigt for flere ressourcer ville der ikke komme til projektet.

Efter at vi havde afleveret årsrapport for Thyprojektet efter andet år, i foråret 2011, besluttedes det fagligt og politisk i kommunen at projektet skulle forankres i kommunalt regi efter projektperiodens udløb i foråret 2012.

Men formen skulle ændres idet kommunen samtidig besluttede at samle de forskellige udgående og opsøgende tjenester, altså kommunens forskellige SKP-ordninger i en enhed.

Hidtil havde der været kommunale SKP'er tilknyttet misbrugsbehandling og derudover SKP'er i samarbejde med andre private organisationer og altså vores Thyprojekt. Kommunen ville fremover selv være ansvarlig for alt opsøgende og udgående arbejde.

I november 2011 blev alle enhederne samlet i et 'Udsatteteam' med tolv medarbejdere med forskellig faglig og erfaringsmæssig baggrund. Selvom medarbejderen fra Thyprojektet ikke ønskede at overgå til en kommunal stilling fortsatte Thyprojektet ind i 'Udsatteteamet' idet en medarbejder blev særlig dedikeret til at arbejde i lige det geografiske området ude omkring Frøstrup og ikke mindst skulle fortsætte arbejdet i Thylejren. 'projekt UDENFOR' fortsatte med at være tilknyttet aktiviteterne i det opsøgende arbejde og udviklingen af værdier og arbejdsmetoder i det nye team indtil projektperiodens udløb i april 2012.

Projektets afledte aktiviteter

projekt UDEFOR har i forbindelse med gennemførelsen af Thyprojektet taget initiativ til 2 sideaktiviteter til det konkrete arbejde i lokalområdet, nemlig en landsdækkende konference og en artikel i tidsskriftet VERA, idet der skønnedes at være behov for dels vidensudveksling, dels teoretiske diskussioner om socialt arbejde i landlige områder.

Konferencen "Danmark med Kant":

Konferencen blev tilrettelagt og udført i et samarbejde mellem Servicestyrelsen, projekt UDEFOR og herunder Thyprojektet. Konferencen fandt sted onsdag d. 9. februar 2011 og satte fokus på vilkårene for det sociale arbejde med udsatte borgere i yderområderne. Der deltog 190 personer fra hele landet og programmet bød på oplæg fra tre hovedtalere og 9 workshops.

Her er tre centrale udsagn fra tre workshops.

"Opsøgende indsatser i udkantsområder"

v. Susanne Elisabeth Knudsen, leder for Værestederne og Støttekontaktdordningen i Haderslev Kommune.

"Kommunen dækker et stort geografisk område hvilket har en betydning for tilrettelæggelsen af den sociale indsats. Eksempelvis har mange udsatte hverken økonomiske eller sociale ressourcer til at sætte sig i en bus og køre til et møde i kommunen. Derfor foregår de fleste møder med sagsbehandlere i kommunen også på værestederne."

”Brugerperspektiver på det sociale arbejde i udkantsområder”

v. Jesper Lauritsen og Kim Brohus fra SAND

”Lolland er en magnet for misbrugere, der har en drøm om at flytte på landet, væk fra alt der er med til at ødelægge deres liv.”

”Det er meget svært at komme i kontakt med det offentlige pr telefon. Hvis man har taletidskort udløber det ofte, inden man får kontakt. Man kan måske forstille sig en form for rullende væresteder, eller at man udnytter de mange forsamlingshuse der findes rundt omkring.”

”Opsøgende og udgående socialt og sundhedsmæssigt arbejde i Thy”

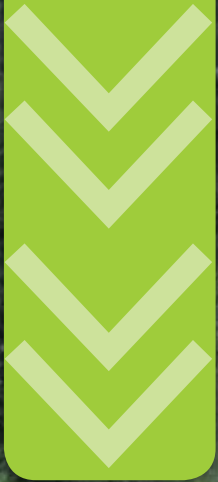
v. sygeplejerske Ulla Rask.

”Ulla er i øjeblikket i kontakt med omkring 25 borgere i alderen 22 til 82 år, som typisk har mistet kontakten til de systemer, som de egentlig er afhængige af hjælpen fra. Alle har egen bolig, er på overførselsindkomster, har misbrugsproblemer og er i en livssituation, hvor de har været udenfor i mange år. Men som Ulla siger, er de fleste indenfor i nogle andre sociale sammenhænge - og for nogles vedkommende nu også igennem projektets aktiviteter”.

Artikel i fagbladet VERA.

Ulla Rask og Preben Brandt skrev sammen artiklen ”Socialt udsatte og opsøgende socialt arbejde i et landligt område” der blev udgivet i VERA/fagbladet for pædagoger nr 54, marts 2011.

Et af artiklens synspunkter på de særlige betingelser for socialt arbejde i et landligt område er, at: ”Så galt er det altså heller ikke derude, langt væk fra storbyen. Men på den anden side er der sociale udfordringer, som er særlige i disse områder. Også dér finder man socialt udsatte med massive og komplekse problemer. Og der er mere eller mindre udækkede behov for særlige sociale og sundhedsmæssige ydelser. Så selvom der også i disse tyndere befolkede områder af landet er etableret den form for værestedsbaseret og opsøgende sundhedsfremmende og socialt arbejde, som er udviklet de sidste 10 – 15 år, vil vi vove den påstand, at der i den faglige debat og i forhold til at beskrive muligheder, metoder og barrierer har været mest fokus på udfordringer i den form for arbejde i relation til betingelserne i større byer.”

Overvejelser og tanker om projektet

I forhold til det, der var det helt oprindelige mål med Thy-projektet, nemlig at få sikret en god og stabil kontakt, gensidig forståelse og et tilsvarende samarbejde omkring udførelse af sociale og social-medicianske, herunder misbrugsmæssige indsatser mellem Thy-lejren og kommunen, må det vurderes at formålet kun delvist er opnået. Selvom det nåede at blive en vel integreret del af arbejdet i Thyprojektet og fortsat vil være det i det nye udsatteteam er målet kun delvist nået i det omfang, det oprindeligt var tanken. Men i forhold til den modificerede projektbeskrivelse, der dannede grundlaget for ansøgningen til Socialministeriet er målet opfyldt.

At det har været en sygeplejerske, der har udført arbejdet har fået vægten i indsatsen til at hælde mere mod sundhed og sygelighed, end det formentlig ellers ville have gjort. Dette bør ses i forhold til den viden, der er om problematikkerne hos socialt udsatte. I rapporterne SUSY-udsat⁵ beskrives netop at der er en betydelig overforekomst af sundhedsproblemer og sygdomme hos socialt udsatte. Faktisk passer beskrivelserne af sundhedsforholdene blandt socialt udsatte i projektets område ganske godt med beskrivelserne af sundhedsproblemer blandt socialt udsatte på landsplan.

Modsat kan det ikke udelukkes, at projektet med en sygeplejerske som eneste medarbejder har undervurderet eller fejltolket nogle sociale problemer og muligheder for social indsats.

Antallet af brugere har, set på månedsbasis, varieret mellem 12 og 22 forskellige personer, bortset fra de første måneder af projektets levetid hvor tallet naturligvis var væsentligt mindre. Med baggrund i et skøn over antallet af socialt udsatte i Danmark på omkring 80.000 personer, svarende til 1,6 % af hele befolkningen, skal det forventes, at ca. 30 af områdets omkring 2000 beboere, må opfattes som socialt udsatte, hvis fordelingen af socialt udsatte er ens over hele landet. Der er nok ikke de store udsving, bortset fra de store byer. Så projektet har formålet at komme i kontakt med en væsentlig andel af de, der har behov for projektets aktiviteter.

Der har i løbet af den tid, projektet har været aktivt, været en vis øgning i antallet af brugere pr. måned. En del af forklaringen på dette skal findes i, at det har vist sig vanskeligt at afslutte brugere. Denne vanskelighed ved at afslutte hænger både sammen med at langt de fleste, der bliver registreret som brugere i projektet har problemer, som ikke bare lader sig løse over en kort periode, om nogensinde og dels at behovet for at have en livline, i form af den opsøgende medarbejder, i kontakten til 'systemerne' er magtpåliggende for brugerne og indlysende nødvendigt set med medarbejderens øjne. Men det er også et problem i styringen af projektet og medfører en stadig voksende arbejdsmæssig belastning af medarbejderen, når flere nye kommer til, mens færre afsluttes. Denne problematik er velkendt i stort set alle former for relationsarbejde med udsatte borgere.

Projektet har gennem de første måneder af 2011 arbejdet på at fungere som basis for en fremskudt sagsbehandling i området. Ordningen blev iværksat fra medio 2011 og skulle afhængigt af de aftaler, der kunne skabes foregå fra en bil dels i Frøstrup dels i Thylejren.

Den fremskudte sagsbehandler holdt i Frøstrup hver anden torsdag i 3 måneder, men havde kun 2 henvendelser.

Det er ikke til at vide om det meget lave fremmøde skyldtes manglende interesse eller et manglende behov. Det sidste er mest sandsynligt idet kommunen i forvejen kører meget ud til borgerne, at der ydes sagsbehandling på værestedet Rampen i Thisted og lokalt i kirkecentret og på kroen, derudover kommer sagsbehandler jævnligt på besøg i lejren.

5 Rådet for Socialt Udsatte: "SUSY UDSAT - Sundhedsprofil for socialt udsatte i Danmark 2007".

Konkluderende betragtninger om projektet

På baggrund af de erfaringer, der er gjort i forbindelse med gennemførelsen af Thy-projektet, kan følgende overvejes:

- At omfanget af det opsøgende sociale arbejde i den del af kommunen hvor Thyprojektet er gennemført – og sandsynligvis gælder det også for resten af kommunen - må baseres på, at i hvert fald 1 % af befolkningen har behov for sådan ydelse.
- At mennesker, der er socialt udsatte som regel også har betydelige helbredsmæssige problemer og derfor bør kommunen være opmærksom på at sikre, at det system af udgående medarbejder, hvad enten det er en gruppe Støtte- og Kontakt Personer eller et udsatte-team både rummer medarbejdere med socialfaglig og sundhedsfaglig baggrund.
- At udgående og opsøgende socialt arbejde med socialt udsatte bør have sin fase som eksperimenterende og metode udviklende i forhold til, hvad der helt lokalt er behov for og i den periode kan være 'uden for systemet' for efter denne periode, hvis aktiviteten findes velegnet til at løse særlige problemer, at indgå i det kommunale sociale arbejde.
- At fremskudt sagsbehandling i området vil kunne sikre, at også de svageste borgere får den optimale sociale service.
- At der også i de områder hvor der er tyndt befolket kan være behov for værestedsagtige faciliteter.
- At Thylejren har sin særlige agtpågivenhed over for 'systemerne', men ikke afviser, at de beboere, der har behov for særlig social og sundhedsmæssig indsats også modtager den.

Betragtninger om opsøgende socialt arbejde i et tyndt befolket område

Der ligger særlige udfordringer i arbejdet i tyndt befolkede områder. Det er let at blive usynlig og væk, når man bor langt fra sociale og sundhedsbaserede tilbud, også selvom man har store behov at få dækket. Ensomheden og afmagten er mere gemt af vejen her end i storbyen og det er sværere at opnå kontakt med den socialt udsatte. Gaden og pladserne er ikke tilholdssteder. Vejene og det åbne landskab opholder man sig ikke i på samme måde.

Kontakterne til brugerne må etableres ved at medarbejderen er tilstede, synlig og tilgængelig i området, at andre beder om at socialarbejderen kontakter en bestemt person, som man mener har behov for omsorg eller ved at myndigheder beder medarbejderen om at besøge en bestemt person.

Som ved socialt arbejde i storbyer således er det også i tyndt befolkede og udstrækningsmæssige store områder vigtigt at have rede på de sociodemografiske forhold. Man kan ikke regne med at mennesker, der har særlige sociale og helbredsmæssige problemer bor ligeligt fordelt ud over området. Den sociale segretningsproces vil næsten altid føre til at befolkningsgrupper klumper sig sammen og at de socialt svageste kommer til at udgøre en større andel nogle steder end andre. I mange tilfælde vil det være almindeligt kendt og det udgående arbejde vil være indrettet efter dette, mere eller mindre bevidst og tilrettelagt.

Men det er ikke nødvendigvis tilstrækkelig med hvad man vurderer sig frem til og der er andre veje at gå. GIS (Geographic information system) er en velbeskrevet måde til at samle, fastholde,

analysere og i praksis benytte sig af geografiske data om fx sociale forhold. Det beskrives, at GIS-systemet, i forhold til hvordan det udvikler sig på andre områder, kun langsomt inddrages i planlægning, udførelse og måling af socialt arbejde:

I artiklen 'Why Social Work Needs Mapping' (Journal of Social Work Education, Volume 43, Issue 2, July 2007, pages 205-221) skriver Amy E. Hillier fra University of Pennsylvania sådan: *"Relative to other fields, social work has been slow to adopt geographic information systems (GIS) as a tool for research and practice. This paper argues that GIS can benefit social work by: (1) continuing and strengthening the social survey tradition; (2) providing a framework for understanding human behavior; (3) identifying community needs and assets; (4) improving the delivery of social services; and (5) empowering communities and traditionally disenfranchised groups. Examples from a social work course on GIS and published social work research help illustrate these points. The paper concludes by considering the ways that social work can contribute to the development of GIS."*

Ensomhed er et af de særlige belastende forhold, man ser hos socialt udsatte. Det er det såvel i en storby som i et landligt område. Men i et tyndt befolket område er det sværere at finde veje til at få den ensomhed brudt. Der er ikke flere forskellige tilbud at vælge mellem, og oftest er der ikke et eneste indenfor en overskuelig afstand. Derfor bliver ensomheden mange gange til den upræcise årsag til, at det er svært at afslutte kontakten i det opsøgende, professionelle sociale arbejde.

I et tyndt befolket område er det ikke så ligetil at etablere de væresteder, som jo netop er et af de tilbud, som socialt udsatte, kan have glæde af. Der må efterlyses ny tænkning omkring alternative muligheder på dette område.

Den professionelle medarbejder, som arbejder og måske også bor og færdes privat i området er helt anderledes end i en storby udsat for at kunne blive betragtet som en ikke kun en neutral medarbejder, men også som et privat menneske. Det har givet fordele i forhold til at etablere kontakt, men også sat begrænsninger i forhold til synet på medarbejderens neutralitet og objektivitet, såvel fra de myndigheder, medarbejderen skal samarbejde med som fra de borgere, som medarbejderne har opgaver at løse med.

Grundlaget for det opsøgende sociale arbejde må i storbyen som på landet bygge på skadesreduktion og omsorg, og ikke behandling, hverken socialt eller sundhedsmæssigt, den del skal være overladt til de relevante myndigheder. I skadesreduktions- og omsorgsarbejdet er brobygning og fortalen og støtte væsentlige elementer. På grund af store afstande er denne form uden for byerne langt mere tidskrævende end i byerne.

For at sikre denne kontakt for den del af brugerne, som kan have svært ved at etablere kontakt, overholde aftaler eller har svært ved at transportere sig har projektets arbejdsmetode i forhold til de almindelige tilbud har været at fungere som brobygger, altså at sikre at der etableres kontakt, og at såvel brugeren som den professionelle bliver forstået af modparten, og endelig som den der efterfølgende gentager og klargør hvad der blev sagt, hvis det er en vanskelig samtale for brugeren at deltage i.

Det er et ressourcemæssigt væsentligt problem, at der er en betydelig rejse til sagsbehandler og behandlere, og nogle - ikke mindst socialt udsatte - har ofte brug for kortere og hyppigere møder og samtaler. Der er et åbenlyst behov for en mobil fremskudt sagsbehandling.

Det er ikke ligegyldigt hvilken faglig baggrund medarbejderen har. Der er behov for en flerfaglighed. Udover de sociale vanskeligheder, man møder skal der også tages stilling til helbreds-mæssige, såvel fysiske som mentale sundhedsmæssige, problematikker.

